

TEMA VILTSTELL:

Med en myriade av øyer, holmer og skjær og et matfat som blottlegges to ganger i døgnet på fjære sjø, er Namdalskysten i utgangspunktet et gedigent matfat for gressender. Men for å optimalisere andejakta, er det behov for tilrettelegging.

FÅ DRAG PÅ endene

Gressender regnes som de artene det er enklest og mest effektivt å drive viltstell for. Her er guiden for hvordan du gjør det i praksis – også med tanke på effektiv og fornuftig jakt.

Nærøy er et konglomerat av åker og eng, større og mindre øyer, holmer, vikar og sund, med storhavet like utenfor – et svært attraktivt leveområde for gressender. Bertil Nyheim forer fortrinnsvis med bygg, to ganger i uka.

En fugl kommer susende langs horisonten i sør. Den enslige stokkanda gjør en 180 graders sving i god høyde over det lille tjernet, før den forsvinner på kjappe vinger samme vei som den kom.

En speider.

Ti minutter seinere, og atskillig lavere, første pulje ender på vingene over skogbrynet. Fuglene gjør en liten kursjustering, før de sikter inn mot strandkanten og målet, en kunstig anlagt liten holme 50 meter bakfor postene våre. Sekunder seinere er de over oss, som svarte spøkelses i silhuett mot oktoberhimmelen. Tre hagler spiller nesten samstemt opp. To av de fem fuglene deiser ned i issørpa i det grunne tjernet, den ene dødskutt.

Jaktlabrador IM Black Magic lar seg ikke be to ganger. På kommando stuper bikkja ut i det mørke tjernet, smeller kjevene rundt den skadeskutte anda og er snart tilbake på tørt land. Ny apportordre og fugl nummer to hankes inn med samme entusiasme.

Intenst trekk

I løpet av den neste timen kommer det repriser på løpende bånd. Små buketter av stokkender, fem til åtte fugler på kveldstrekk inn over nordenden av tjernet. Vi rekker to skudd hver, før innflyvende fugl lynraskt dreier av og flykter tilbake mot fjæra, kilometeren unna.

Vann, vegetasjon og himmel er i ferd med å smelte sammen i svart. Like brått som det begynte er det intense trekket over. Et tosfifret antall feite stokkender og et tredobbelt antall tomhylser ligger foran føttene våre. Vitner på at viltstell for ender virker.

Forer sommer og høst

En måned tidligere: Bertil Nyheim humper av sted på firehjulingen med to 25 liters plastbøtter på bagasjebrettet, fylt til randen med bygg og poteter. Foringen er unnagjort på 20 minutter og skjer to ganger i uka. Han starter i juni og forer fram til isen legger seg, vanligvis tidlig i november. Da begynner flesteparten av endene å trekke til grunnvannsområder i skjærgården utenfor, hvor de har tilgang til mat og åpent vann gjennom vinteren.

AV OLE KIRKEMO
TEKST OG FOTO

– Mengde får vil variere med antall villender som frekventerer området. Jeg antar at jeg har 200 – 300 ender på besøk i vannet hver kveld i løpet av sommeren og høsten. Det viktigste er at det ikke går tomt for mat på foringsplassen. Du har skapt en attraktiv «restaurant» når endene «vet» at her er det alltid mat å finne. Samtidig er foringsplassen trygg, ved at endene kan svømme ut til den kunstig anlagte øya, og inn til maten, uten risiko for bakholdsangrep fra eksempelvis rev. Fugler lærer fort, påpeker forteller Bertil.

– Hva med predatorkontroll?

– Effekten er det naturligvis delte meninger om. Men som jeger liker jeg å tro at aktiv revejakt utgjør en forskjell, ikke minst for overlevelsen av rådyrkillinger og hareunger på forsommeren.

Viltvennlig biotop

For fire år siden overtok den tidligere jaktkonsulent i NJFF hjemgården i kulturlandskapet i Nærøy i Ytre Namdal. Med sterk jakt- og viltinteresse, og et særlig håndlag med jakthunder, gikk Bertil i gang med å bygge et hunde- og fritidssenter, samt kartlegging av mulige vilttiltak på eiendommen.

Fra naturens side byr Namdalskysten på et viltvennlig klima, i form av lite snø, godt med skjul og et rikt matfat – spesielt gunstig fra rådyras ståsted. Både Nærøy og Vikna kan da

Jaktes det for hardt vil endene fort sky området. Jakt hver tiende dag er passe, etter Bertil Nyheims erfaring.

200–300 ender kommer på besøk i viltvannet hver kveld i løpet av sommeren og høsten.

Erfaringsmessig er jakt hver tiende dag passe. Jaktes det for hardt vil endene fort sky området.

også skilte med livskraftige og tette bestander av rådyr, i tillegg til en solid elgstamme. På storviltfronten handler det mest om fornuftig avskytingsstrategi.

Stort potensial

Potensialet for en ny og givende jakt var Namdalskystens naturlige og store produksjon av gressender, spesielt stokkender og krikkender. Disse artene responderer erfaringsmessig også raskt på kosttilskudd i sitt næringsøk. Å skape en attraktiv andejakt krevde heller ikke kostbare investeringer, kun litt arbeidsinnsats, konkluderer Nyheim.

Med det ca. ti dekar store og grunne tjernet, 300 meter fra kjøkken-trappa, var det bare å hive seg rundt.

– Tilsvarende biotoper for andefugl som vi har her finnes langs hele kysten. Men tilrettelegging av en god trek-kjakt på ender kan like gjerne skje ved et skogstjern i innlandet, forutsatt at det finnes en naturlig populasjon av ender i området fra før.

Styr trekket

– Hva må lesere som kan tenke seg å gå i gang med tilsvarende vilttiltak ta hensyn til?

– Det er en stor fordel om vannet er forholdsvis grunt og næringsrikt fra

naturens side, og gjerne lite og smalt. Da er det langt lettere å styre trekket. Hemmeligheten er at den lille foringsdammen ligger 60 – 80 meter innenfor selve tjernet. Dermed får du et trekk inn over postene den kvelden det skal jaktes.

– Hva med bruk av lokkefugl?

– Lokkere tror jeg er bra, spesielt om vannet er stort. Lokkefugl inngir også «landingstrygghet».

Begrense jakta

– Hvor ofte kan man jakte?

– Jaktes det for hardt vil endene fort sky området. Erfaringsmessig er jakt hver tiende dag passe. Med selvdisiplin kan sju – åtte jegere ha mange fine kvelder med godt andetrekk, fra sesongstart 21. august og utover høsten. Beste jakttidspunkt er etter min erfaring fra midten av september og ut oktober, sier Bertil Nyheim.

Så sitter du der, godt innskutt fra et utall runder på sportingbanen i sommer. Alt er perfekt, lett overskyet og fønvind fra øst. Det kvekker nede fra fjæra, men puljene av innflyvende ender uteblir av grunner ingen har noen god forklaring på. Det skjer nemlig, det også.

Det kalles jakt.

Jaktlabrador IM Black Magic apporterer med stor entusiasme.

Se og lær

Bertil Nyheims suksess med andejakta på Namdalskysten har ikke gått upåaktet hen. Jegere fra fjern og nær har vært på befaringsfor å se vilttiltaket i praksis, og få ideer til utforming av et tilsvarende andetrekk på hjemmebane.

–Å skape et attraktivt andetrekk er jo ikke rakettforskning. Det krever kun en egnet biotop, litt innsats og et ønske om å utnytte en viltressurs som får altfor lite oppmerksomhet her til lands. Andejakta er dessuten actionpreget, billig, og bør i så henseende appellere til unge jegere, og lokale JFF som ønsker å drive en type viltstell man raskt ser synlige resultater av. Fuglejakt i Norge er mer enn ryper og skogsfugl, påpeker Bertil Nyheim.

Nærmere info: Nyheim Hunde- og fritidssenter, www.nyheimhfs.no

Den som vil vite mer om jakt og viltstell for ender, bør kjenne sin besøkelsestid, **28.–29. april**. Da går NJFFs småviltseminar av stabelen på Jakt og Fiskesenteret på Flå med jakt på gjess og ender som hovedtema, herunder aktuelt viltstell.

Påmelding og mer informasjon finner du på: www.jaktogfiskesenteret.no

Fôring og lovverket

Viltlovens § 46 sier følgende om foring av vilt: Vilt må ikke jages eller lokkes bort fra andres jaktområde. Fôring av vilt kan allikevel skje som ledd i et planmessig viltstell. Grunneier eller bruker kan skremme eller jage bort vilt når dette må anses nødvendig for å avverge skade eller ulempe.

–Å skape et attraktivt andetrekk er ikke rakettforskning. Dessuten er det et viltstell hvor du raskt vil få betalt for innsatsen, sier Bertil Nyheim.

Rogaland på topp

I **jaktseasonen** 2013/14 ble det felt 13 600 gressender i Norge, hvor av stokkand utgjorde brorparten.

Fellingstallet for stokkand har variert mellom ca. 13 000 og 20 000 de siste ti årene. Rogaland er vårt største andejaktfylke, særlig konsentrert ved kystnære vann på den milde Jærkysten. Her drives det tradisjonelt jakt fram til jul, da regionen får et betydelig påfyll av ender på seinhøsten, når vann og vassdrag i innlandet fryser til.

Et stort antall ender overvintrer i området.

I jaktseasonen 2013–14 ble det skutt snaut 3000 stokkender i Rogaland, omtrent det dobbelte av fellingstallet i Østfold (1660), vårt neste største andejaktfylke, fulgt av Hedmark (1030) og Akershus, med 930 skutte stokkender.

Jaktseasonen for gressender (stokkand, brunnakke og kvinand) er 21. august–23. desember.

Kilde: SSB

På landsbasis har det blitt skutt mellom 13 000 og 20 000 stokkender de siste ti årene. Det er potensial for langt større beskatning av en undervurdert viltressurs.

Trekkjaktas finesser

- ▶ Jakt hver tiende dag er et fornuftig jakttrykk. Da får endene tilstrekkelig tillit til tjernet og fôringsplassen, samtidig som fuglenes naturlige skyhet for forstyrrelser opprettholdes.
- ▶ Tren høye motskudd i forkant av jakta, slik at du er godt forberedt når det er dags for å innta posten.
- ▶ Om flere jakter sammen, bør en av jegerne lede jakta og gi signal når det er klart for ildgivning.
- ▶ Skyt kun med himmelen som bakgrunn
- ▶ Om mulig, hold igjen skuddet til fuglen er noen meter inn over land.
- ▶ Ha med en apporterende hund, som ikke har vannskrekk...

Med et fornuftig jakttrykk får endene tillit til tjernet og fôringsplassen, samtidig som fuglenes naturlige skyhet for forstyrrelser opprettholdes.

FOTO: ELEMENTALIMAGING/ISTOCKPHOTO

And på bordet

Stokkand er en feit fugl sammenlignet med hønsefugl og en dreven kjøkken-skriver vet å utnytte andefettet for alt hva det er verdt. Tilberedt med riktig garnityr og saus er stokkand fullt på høyde med rype og skogfugl som festmat. Klassikeren er *andebryst med druer og rødvinssjy*.

Gressender kan godt henge til mornning med innmaten i, dog ikke så lenge som hønsefugler.

Andefugler bør stekes, enten hele eller kun brystfiletene. Brystfettet bør sitte på, siden dette smaker godt sammenliknet med fett på dykk- og fiskeender.

Andebryst med druer og rødvinssjy

Til 4 personer:

2 stokkender, helst ungfugler
Frisk rosmarin og timian
4 skiver appelsin
Salt og pepper
200 g grønne druer
2 dl rødvin
100 g meierismør

Poteter:

300 g skrelte poteter
Smør til steking
1 ss sukker
Salt og nykvernet pepper

Tilberedning

Ribb endene, for all del ikke få dem. Finhakk timian og rosmarin. Gni blandingen inn i brystfiletene sammen med salt og nykvernet pepper. Løft brystskinnen forsiktig fra kjøttet og legg en skive appelsin mellom skinnen og kjøttet på hver av filetene. Forvarm ovnen til 180 grader, og stek endene i ca. 20 minutter. Filetene må ikke være gjennomstekte.

La anda hvile mens du forbereder poteter og druer. Druene deles i to og steinene tas ut. Potetene deles i båter, og brunes i smør. Hell over sukker og la alt få en fin brun glasur. Etterstek i ovnen til potetene er møre.

Nå kan du skjære brystfiletene fra skroget med en tynn og skarp kniv. Knus andeskroget så godt du kan. Ha presset kjøttsaft og knuste bein i en kasserolle sammen med rødvin og la det surre noen minutter. Koker det inn; fyll opp med mer vin utblandet i vann. Sil til slutt av skyen og pisk inn 100 g meierismør.

Ta vekk appelsinskivene fra brystkjøttet og lag ruter i fett. Legg filetene i glovarm stekeovn, gjerne med grillelement på et par minutter til fett blir sprøtt. Varm druen i skyen.

Skjær kjøttet i skiver og anrett med sky, druer og glaserte poteter, og gjerne hjemmelaget rødkål.

En rødvin fra Bordeaux eller Rhône er en god match.

Med rett garnityr og saus er stokkand noe av det ypperste fugleviltet du kan servere gode venner.